

Kmetijske in rokodelske novice.

Na svetlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj IV.

V sredo 3. Rožniga cveta 1846.

List 22.

Oče in sinovi.

(Domača pripovedka prestavljena.)

Premožin oče v stare dni
Pokliče k sebi tri sinove,
Med njé blagó in blagoslove
V enaki méri razdelí.
En demant, reče, še ostane;
On v last zmed vas naj temu kane,
Ki bo sercé v narlepšim délu
Očetu svojmu razvesélil.

Dražčico tako zaslužiti,
Bredó sinovi križem - svét; —
Cez dolgo ob enim v nádi skriti
Na dom se vernejo k očet'.

„Sodite, če ni to češeno,
Sin prvi reče: Ptuje blagó
Brez priče dal mi je v rokó;
Nazaj sim dal ga mu pošteno, —
Al ni le to nar lepši čin?“
„„Vse práv, vse práv, zares moj sin!
— Mu sivčik djanje zdaj razsodi —
Kdor stri drugaci, sram ga bodi!
Pošteno delat' je dolžno;
Kar dobro je, še ni lepó.““

Sin srednji jame: Čujte delo:
„V jezéra samogoltno žrelo
Je božčik padel bil otrók;
Jez zlekel sim ga vùn na skók,
Ohranil sim mu luč življenja;
To priča meni cela srenja.“
„„Moj ljubčik! reče starc volján,
To človk človeku je dolžán.““

Še mlajši začne: „Tam na trati
Sovražnika sim vidil spati,
Per breznu bil je práv na kráj' —
Sim zbudil, ruknil ga nazaj,
Otel ga strašne prekucije.
Na — starc na to vesel zavpije —
Na demant! O sercé lepó,
Ki verne dobro za hudó!““

—n.

Nekaj kemije (ločbe) kmetovavcam.

(Nadalje.)

21. §. Dihanje.

Človeka teló, obstoječe iz pozemeljskih pervin, je s tém svetam v zlo velikih zvezah; ene je že prednamstvo spoznalo, druge so v bolj poslednjih časih na tanjko razumeli, in nektere bolj skrite bodo mende še zanamstvu v razumenje prihranjene. Od ene nar poglavniših bomo tukaj govorili. Kér smo že več od gázov povedali, upamo svojim vdanim bravcam vgoditi, ko jim tudi dihanje razložimo.

Brez jedí in pijače, ki jih takó potrebne čislajo, bi vender človek še nektere dni živel, brez zraka pa še ure ne; zamašite človeku usta in nós, in njegov malinc se bo koj vstavil, zubeljč njegoviga življenja bo vgasnil; velika in čudna zaveza med človekam in zrakam! — Pljuča so mehu podobne; kadar se stisnejo, zrak iz sebe pahnejo; če ga pa v se potegnejo, se močno razpnejo ali raztegnejo. Kér zamorejo toliko zraka shraniti, morajo votle biti; njih votljava pa ni iz ene velike, ampak iz več tavžent majhnih luknjic ali predalčikov, do katerih vsih je zraku pot odperta. Ena serčna žila, velika odvodnica imenovana, perpelje kri iz serca po svojih lastnih potih ravno v enake luknjice ali predalčike, de pride takó kri do gotoviga dotikanja z zrakam. Tukaj se pa godí neko kemijsko ločenje in novo zedinjenje.

V 100 granih navadniga zraka je 79 granov gnjilogáza, 21 kislogáza in nekaj clo malo vogelnokislogáza. Naj potegne zdaj človek z enim dihlejtem postavimo 10 granov zraka, takó bo v letih: 8 granov gnjilogáza in 2 grana kislogáza. Gnjilogáza pahne nazaj vùn, kolikor ga je noter potegníl; s kislogázam se pa velika prememba godí; razkroji se v kislic in gorkoto; nekaj kislica se združi s kervjo in jo na rudeče pofarba, nekaj se ga pa zedini z vogelcam, ki ga je kri seboj v pljuča pripeljala, de se tam iz nje odločva, in z gorkoto sprimši se, postaja vogelnokisligáz, ki ga iz pljuč pahamo. Pri vsacim vdarku ali bitku serca